

दृष्टिपथ (दृ + प) m. der Bereich des Gesichts: यो मे दृष्टिपथं गच्छेत् MBh. 13, 4759. °पथं याति Varāh. Brh. S. 33, 20. °पथं प्राप्तः R. 4, 13, 36. 6, 23, 21. स्थिता °पथे Sāh. D. 39, 16. तस्या °पथाद्ययौ Kathās. 12, 176. लोचनैरनुगमुस्ते तमा °पथात् MBh. 2, 46.

दृष्टिपथ्यन् (दृ + प) m. dass.: °पथ्यानामासाय Hariv. 6289.

दृष्टिपात (दृ + पात) m. Blick Bhāṭṭ. 1, 10, 93. Kumāras. 3, 31. Megh. 102. R. 6, 30. Mālav. 11. Kāurap. 13. Mārk. P. 18, 35. Prab. 67, 8. Rīgā-Tar. 3, 38. Dhātup. 72, 10.

दृष्टिबन्धु (दृ + बन्धु) m. ein leuchtendes fliegendes Insect Čabdar. im ČKDr.

दृष्टिमत् (von दृष्टि) adj. Augen —, Einsicht habend, Sachkenner MBh. 3, 1278. 5, 949. अरूप्यमेवेति दृष्टं दृष्टिमतां वरैः Kām. Nitis. 8, 38.

दृष्टिवाद (दृ + वाद) m. Titel der letzten der 12 heiligen Schriften der Gāina H. 245. zerfällt in 5 Theile 246.

दृष्टिवित्तेय (दृ + वि) m. Seitenblick (कटाक्ष) Halāṣ. im ČKDr.

दृष्टिविधम् (दृ + वि) m. das Augenspiel verliebter Mädchen Čik. 23.

दृष्टिविष (दृ + विष) adj. in den Augen Gift habend, durch einen blossen Blick vergiftend: उरग R. 4, 34, 34. Auch दृष्टिविष MBh. 3, 14309. नक्षत्र 5, 514. — Vgl. दृष्टिविष.

दृष्या f. angeblich = दृष्या der Gürtel um den Leib eines Elephanten Colebr. und Lois. zu AK. 2, 8, 2, 10.

दृक्षु s. u. धृक्.

देउलिय N. pr. eines Grāma Kṣhīṭṭav. 18, 11.

देङ्गपाल (देङ्ग N. pr. + पाल) m. N. pr. eines Mannes Rīgā-Tar. 8, 556. 1656. 4700. 1731.

देय (von 1. दा) Vop. 26, 5, 1) adj. a) zu geben, zu schenken; zu verleihen, zu gewähren AV. 9, 5, 7. 10, 4, 10. TS. 1, 5, 2, 2. Taitt. Up. 1, 11, 3. बद्ध देयं च नो ऽस्तु möchten wir viel zu geben haben M. 3, 259. 8, 212. 10, 54. 11, 2, 3. प्रदिष्टानि च देयानि न दध्युः MBh. 3, 1039. 13, 1532. Ragh. 3, 16. देवेन देयमिति कापुरुषा वदति Hit. Pr. 30. अज्ञातकुलशीलस्य वासो न देयः 1, 49. यदि देयो वरो मन्त्रम् zu gewähren MBh. 13, 945. अतिथित्वेन वर्णानां देयं शक्त्यानुपूर्वशः so v. a. Gastfreundschaft ist zu erweisen Jāgñ. 1, 107. संप्राप्तयौवनं पश्यन् देयो डक्षितं तु ताम् zur Ehe zu geben MBh. 1, 6526. R. 1, 67, 23. Kathās. 9, 39. 17, 69. Vet. 16, 10. यो ब्रह्मदेयो तु ददाति कन्याम् eine einem Brahmanen zur Ehe zu gebende Tochter MBh. 3, 12729. 13, 2950. 2957. निक्षेपोपनिधी नित्यं न देयौ प्रत्यनन्तरे zu übergeben, einzuhandigen M. 8, 185. विभावितैकदेशेन देयं यदभियुज्यते abzugeben, wiederzugeben Vikr. 96. ऋणा abzutragen, zu bezahlen (Schuld) P. 4, 3, 47. M. 8, 139. Jāgñ. 2, 90. Mārk. P. 16, 56. वेतेन zu zahlen (Lohn) M. 8, 215. 217. 7, 126. अर्द्धा तन्निष्ठा देयम् so v. a. Lohn Rīgā-Tar. 3, 292. घटादिदेयम् als Abgabe zu zahlen AK. 2, 8, 1, 27. H. 724. राज्ञश्च पत्न्या देयः dem Könige ist der Weg zu geben d. i. ihm ist aus dem Wege zu gehen M. 2, 138. MBh. 1, 6703. Jāgñ. 1, 117. — b) anzulegen (Feuer): अग्निस्त्वया ततो देयो द्वारतस्तस्य वेष्मनः MBh. 1, 5730. — 2) n. a) Gabe, Darbringung: देवाय देयं करोति Vop. 7, 86. — b) Wasser (?) H. 4, 163. — Vgl. अ०, बल०, मघ०, राधा०, वसु०, वैर०.

देयधर्म (देय + धर्म) m. Mildthätigkeit Burn. Intr. 42, N. 4.

1. देव्, देवते 1) schleudern, werfen: अदेवत (Schol. = क्रीडितवान्)

सायकैः Bhāṭṭ. 17, 102. ततः सौमित्रिस्मार्षदिदेविष्ट (Schol.: = शोभते स्म) च उर्जयम् । ब्रह्मान्त्रम् 13, 94. — 2) würfeln Dhātup. 14, 29. — Vgl. 1. दिव्.

2. देव् jammern, wehklagen; s. 2. दिव्.

1. देव् gaṇa पचादि zu P. 3, 1, 134. (देव Gott P. 3, 3, 121, Sch.). Vop. 26, 29. mit कृत u. s. w. componirt gaṇa श्रेण्यादि zu P. 2, 1, 59. Verhallen des Accents in der Subrahmanjā P. 1, 2, 38. 1) adj. f. ३ himmlisch, göttlich: देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः पृषोष प्रजाः RV. 3, 53, 19. पञ्चस्य देवमूर्तिर्जम् 1, 1, 1. देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः 2, 27, 4. अग्नौ देवोः 3, 32, 6. 34, 8. 7, 49, 1. VS. 4, 12. देव एतशः 7, 66, 14. देवी देव्यामधि ज्ञाता पृथिव्यामस्योषधे AV. 6, 136, 1. देव्या पृथिव्या उपस्यै 14, 1, 47. Wie hier der Erde selbst, so kommt dieses Prädicat mancherlei irdischen Dingen zu, die zur überirdischen Welt eine besondere Beziehung haben, oder auch solchen, welchen eine besondere Vortrefflichkeit beigelegt werden soll (vgl. θεός). बर्हिस् Čat. Br. 1, 8, 2, 15. द्वौ देवोः RV. 2, 3, 5. अन्नस्य 7, 24, 1. वनस्पति AV. 4, 3, 1. 6, 85, 1. शालाया देव्या द्वारम् 14, 1, 63. इषे देव्यै वृक्षमः RV. 6, 75, 15. namentlich der Andacht und dem Gebet: अघ्न 7, 104, 18. प्र शुक्रैर्देवो मनीषा 34, 1. सुष्टुति 4, 43, 1. गृणतो देव्या धिया 8, 27, 13. 3, 18, 3. VS. 4, 23. der menschlichen Seele: देवं मनः कुतो अग्निं प्रजातम् RV. 1, 164, 18. पुनरिह वाचस्पते देवेन मनसा सह AV. 1, 1, 2. In der späteren Sprache selten als adj.: त्रयमैश्वर्यम् Kṛṣṇa's Gestalt Bhāg. 11, 11 (vgl. Adnot.). एवं स भगवान्देवः (von Manu) M. 12, 117 (Kull.: द्योतनदेवः). superl.: देवो देवतमः RV. 4, 22, 3. 2, 24, 3. 10, 3, 6. 70, 2. superl. vom fem.: देवितमा 2, 41, 16. — 2) m. der Himmelsche, Gott AK. 1, 1, 2. Trik. 3, 3, 415. H. 88. an. 2, 525. Med. v. 12. ये च देवा ये च मर्ताः RV. 2, 27, 10. 6, 15, 8. देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञियैभ्यो ऽमृतं सुवर्षि भागमुत्तमम् 4, 54, 2 (vgl. Čat. Br. 2, 4, 2, 1). तुभ्यं हि पूर्वपीतये देवा देवायं यैमिरे 1, 135, 1. यो ऽयं देवः प्रणामीष्टे Čat. Br. 1, 7, 3, 1. राजिव देव इवाहम् 14, 7, 20. अग्निर्वै देवानामवमः Ait. Br. 1, 1. देवाः, असुराः 2, 34. 3, 39. Čat. Br. 1, 2, 4, 8. देवाः, मनुष्याः, पितरः 3, 6, 2, 25. देवानुषीन्मनुष्याश्च पितृन्गृह्याश्च देवताः M. 3, 117. देवर्षिपितृतर्पण 2, 176. महर्षिपितृदेवानाम् 4, 257. ऋषयः पितरो देवा भूतान्यतिथयस्तथा 3, 30. 81. पितृदेवाः 18. गुरुदेवद्विजार्चक 11, 224. यज्वान ऋषयो देवा वेदा ज्योतीषि वत्सराः । पितरश्चैव साध्याश्च द्वितीया सात्त्विकी गतिः ॥ 12, 49. ऋषिभ्यः पितरो ज्ञाताः पितृभ्यो देवदानवाः । देवेभ्यस्तु जगत्सर्वम् 3, 201. (गणम्) कर्मात्मनां च देवानां सो ऽसृजत्प्राणिनां प्रभुः 1, 22. एते (पतयः प्रजानां) मनूस्तु सप्तान्यानसृजन् — देवान्देवनिकायांश्च 36. देववदिव मोदते 2, 232. देव इन्द्रपुरोगमाः R. 1, 1, 83. देवेषु, यज्ञेषु, मानुषेषु N. 1, 13. Auch missgünstige Wesen können Götter heissen: ये देवा यज्ञकृता यज्ञमुषः पृथिव्यामध्यासते । अग्निर्मा तेभ्यो रक्षतु TS. 3, 5, 4, 1. अग्रे सातृघ्नो देवान्कृविषा नि वैध AV. 3, 15, 5. देवी f. Göttin: तिस्रो देवीः RV. 7, 2, 8. Ushas 73, 7. Sarasvatī 2, 41, 17. देविकाश्च देवीश्चोभयोर्यज्ञे सममादयम् Ait. Br. 3, 48. अस्यारण्यस्य N. 12, 53. Durgā Vid. 92. 93. die Apsaras Urvaçl mit देवि angeredet Indra. 3, 20. Mehr adjectivisch ist der Gebrauch des Wortes, wenn es mit solchen Götternamen verbunden wird, deren Appellativbedeutung noch lebendig ist, z. B. ganz gewöhnlich bei Saviatar RV. 7, 15, 12. 38, 1. 4. AV. 1, 18, 3. 5, 26, 2. Čat. Br. 4, 4, 1, 7. देवाश्चिना RV. 7, 67, 5. AV. 6, 3, 3. Ushas RV. 1, 124, 12. 7, 72, 3. 77, 5. Aditi